

NAŠA VOLJA

GLASILO JUGOSLOVENSKE MLADINE

Leto III.

Ljubljana, dne 1. decembra 1937.

Stev. 5.

Ljubljana, 1. XII. 1937.

Blizu smo še časovno onemu datumu, ki nas je združil in ne moremo še prav razumeti in pregledati vso veličino, lepoto in znamenitost dogodka, ki je bil ta dan objavljen pred svetom.

Na ta znameniti dan se je pred vsemi narodi sveta, pred prijatelji in neprijatelji, iz morja prelite dragocene krvi, iz muk in strahot, iz škripanja zob in potokov solza pojavilo veličastno delo osvobojenja, nastala je naša velika današnja država, prva, ki je obsegla skoro ves naš narod. Prvič po prihodu v te kraje so se Srbi, Hrvati in Slovenci združili v skupni državi. In božji izbranec, narodni vodja, ki je vodil svoje junake skozi vsa viteštva in grozote poslednje velike vojne, naš največji vladar, kralj Aleksander, je objavil novo narodno tvorbo.

Po narodni pesmi o zidanju Skadra, se mogočen grad ne more dobro zgraditi, če niso v njegove stene vgrajene velike in dragocene žrtve. Pri gradnji velike Jugoslavije se je to žal izpolnilo v prav veliki meri. Koliko krvi je bilo prelite, koliko dragocenih žrtev je padlo za osvobojenje! Nešteto je junakov, ki so v slavnem boju padli za domovino, ki jih danes slavimo, a koliko je tudi padlo žrtev, ki še danes ne vemo zanje in ki so bile mogoče še večje in dragocenejše, kot one, ki so se izvršile pred očmi vsega naroda! Ali čim več je bilo žrtev, tem bolj trden je grad, tem ljubši nam je, tem trdnjše nas bo vezala narodna zavest, tem ljubši nam bo plod njihovega dela.

Po težkem in trnjevem potu se je prebijal naš narod skozi preteklost. Na tem potu je napisal mnoge strani zgodovine. Na tem potu nesreč in slave je naš narod s silo rušil zapreke, ki so se mu stavljale na pot, da je končno z vsem naporom prišel do svojega smotra.

Prošlost nam kaže, da svoboda in edinstvo našega naroda nista osnovani na tuji milosti in na pergamentnih dogovorih, niti na pisanih zakonih, temveč na narodovem odporu in na narodni volji, izraženi enako na kraljevih dvorih kot v zadnji kmetški koči.

Ako je naš narod pri gradnji države v preteklosti izražal vedno isto misel in isto čustvovanje ter pokazal sposobnosti svojega duha in fizične moči v najtežjih trenutkih borbe za obstanek, tako bo tudi v sedanosti znal čuvati svoje državne meje, svoje edinstvo in svobodo.

V veličini Jugoslovenske duše, pri izgradnji Jugoslavije, bodo utonile plemenske razlike. Najlepše lastnosti našega naroda se bodo združile v celoto, ker se neprekinjenost ene misli in enega čustvovanja ne more prekiniti takrat, ko se teško priborjena država izgraja. Naš narod se more pač razlikovati v vprašanju notranje ureditve, nikdar pa ne v vprašanju narodnega in državnega edinstva. Jugoslovenski narod ne bodo razdelile niti verske razlike, ker vse steze, ki vodijo do Vsemogočnega, vodijo preko rodne gru-

Dan Ujedinjenja

Že devetnajstič obhajamo svoj največji praznik, praznik vsega našega naroda, praznik, ko je ves naš narod svobodno zadihal v svoji nacionalni državi. Devetnajst let je minulo od onega zgodovinskega akta, ko je Regent Aleksander svečano proglasil zedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v svobodno državo, enakopravno vsem drugim. Uresničil se je stoletni, lahko bi rekli tisočletni sen južnih Slovanov. Kri, ki je bila za to idejo prelita, je obrodila bogat sad in dokazala zgodovini, da žrtve junakov niso bile zaman. Naš skupni dom je bil zgrajen. Zgradili so nam ga naši junaki, ki počivajo po bojnih poljanah. Ljubili so bolj svoj narod, kakor samega sebe in niso pomišljali, ko je bilo treba prijeti za puško in s svojim telesom utirati pot v svobodno domovino. Tudi On, ki je vse svoje življenje posvetil svojemu narodu, že sniva večni sen tam na Oplencu.

de, ki se imenuje Jugoslovenska Domovina. V njej se je začelo življenje, v njej je bila izpregovorjena prva materinska beseda, se rodila prva misel in ljubezen do Boga in zato mora biti ta Jugoslovenska Domovina čvrsta vez med vsemi verami v Jugoslaviji.

Že mnogo let se proslavlja prvi december kot dan Ujedinjenja in mnogo lepih besed je bilo ob tej priliki izrečenih, ali pravega duhovnega Ujedinjenja še danes ni in ga ne bo, dokler pojem edinstva in države ne bo naše glavno čustvo in prepričanje vsakega Srba, Hrvata in Slovenca. Zavedati se moramo, da jakost in velikost Jugoslavije ne zavisi samo od političnih in ekonomskih prilik v državi, temveč od nas samih in od našega prepričanja, da smo Jugoslavi in da hočemo močno popolnoma ujedinjeno državo.

V dvajseto leto svojega obstoja že stopa naša svobodna Jugoslavija. In če bi danes vstali iz svojih grobov naši heroji in bi videli, kaj se godi z Jugoslavijo, bi se ožaloščeni in razočarani vrnili v svoja tužna prebivališča. Srečali bi danes ljudi, ki si lastijo popolno pravico odločanja o usodi naše domovine, popolnoma nepoznane ljudi, ki so se takrat, ko so oni z mečem v roki ustvarjali Jugoslavijo, skrivali po raznih varnih brlogih ali pa onečlašali svojo vest z raznimi podlimi dejanji. Videli bi, da ti ljudje trgujejo s tem, kar je bilo njim sveto. Če samo nekoliko površno prelistamo kroniko zadnjih devetnajst let, opazimo dejanja, ki že sličijo na izdajstvo nad svojim narodom. Ta grda, da ne rečemo gnusna dejanja so zločin nad krvjo, prelito za našo domovino in zločin nad doraščajočo mladino. Kajti danes se najdejo ljudje, ki omalovažujejo 1. december in ki konferirajo in sklepajo sporazume, kako bi dosegli stanje pred letom osvobojenja. Prepričani smo, da to že sliči blaznosti, kajti ne bomo našli med pametnimi človeka, ki bi si želel stanje narodnega suženjstva. Mi smo danes priča, kako se širijo ideje, ki hočejo pogin in pogubo našega naroda. Priča smo, da so se danes razplamtele strasti posameznikov bolj kot kadarkoli in da je njih delo usmerjeno zgolj v uresničitev svojih egoističnih stremeljenj in želja. Oni mislijo, da je Jugoslavija kraj, kjer se dado na praktičen način izvesti nameni svetovnih koristolovcev. Ne zavedamo se niti, koliko nam ti samozvanci škodujejo, toda dejstvo je, da se najdejo v inozemstvu že ljudje, ki na podlagi njihovega delovanja izjavljajo, da se ni treba bati panslavističnega duha, kajti za to skrbimo že mi s svojo razcepljenostjo in pomanjkanjem edinosti. To so težka dejstva in ravno nanje se moramo ozreti na dan ujedinjenja.

Mi, jugoslovenski nacionalisti bi šli mirno preko teh kvazivoditeljev in njihovega delovanja v zavesti, da je to samo izraz njihovega samoljublja in želje po zopetnem uveljavljanju. Kajti ti stari politiki, voditelji, javni delavci in bog ve kaj še, se pač ne morejo sprijazniti z mislijo, da se bo treba umakniti mlajšim, sposobnejšim in značajnejšim močem. Toda ko vidimo, da sipljejo tudi med mladino razdor in jo zastrupljajo, pač ne moremo in ne smemo držati križem rok, ampak se jim moramo postaviti v bran z argumenti, ki temelje na zgodovini, občutku in hotenju naroda. Teško nam mora biti pri srcu, ko gledamo naše tovariše, ki so se pustili preslepiti od njih in jim nemo slede ne zavedajoč se, da tirajo svoj narod in s tem sami sebe v propast. Bodočnost naše jugoslovenske mladine je edino le v svobodni in nedeljivi Ju-

(Nadaljevanje na 2. strani spodaj)

Mladina in politika

(Nadaljevanje)

III. Naša ureditev

Ko se torej po dosedanjih zaključkih, ki smo jih dognali in dokazali pod tem naslovom, vprašamo: »Kako in kaj?« mislim, da ni težko odgovoriti. Konstatirali smo teritorialno zaokroženost, etnografsko skupnost, dalje smo prišli do zaključka, da smo eno kljub temu, da smo se preko stoletij razvijali ločeno. Razvijali smo se ločeno pod tujimi kulturnimi vplivi, eni na zapadu, drugi na jugu, a tretji so na vzhodu stali na braniku in čuvali ta mirni razvoj zapada in čakali čas, da to preneha. Borba in straža na vzhodu je prestala, ustvarila se je zaokrožena, sicer okrnjena celota. Iščemo sedaj neki način, nekak ključ sožitja, ki bi bil za naše prilike najbolj primeren.

Če smo že konstatirali, da smo enota in kot enota tvorimo celoto, ne bomo te celote sedaj ponovno cepili, ampak bomo zastavili vse sile, da postane ta celota na znotraj čim bolj organično in tesno povezana in da se po takem sožitju in medsebojnem sporazumevanju stvari nova tvorba, da se izenačijo vse difference, ki so jih začrtala stoletja ločenosti in pa tuji kulturni vplivi. Kako pa to doseči?

Nič bolj enostavnega kot to! Vsa mladina, zlasti pa mladina, ki študira in se pripravlja za bodoče inteligenčne poklice, mladina, ki bo čez nekaj let stopila v življenje in prevzela vodilna mesta, ta mladina mora iti malo preko Sotle in Gorjancev ter se na lieu mesta spoznavati s prilikami in razmerami, ki tam vladajo. Baš danes navdaja nekak bolesten strah nekatere pripadnike slovenskega dela jugoslovenskega naroda za njegovo kulturno stanje. Nekako s prezirrom gledamo na naše brate na vzhodu, ki so stoletja krvaveli zato, da smo mi na zapadu lahko v zatišju sprejemali vplive zapadne kulture. Toda nihče pri tem ne pomisli, kaj bi se bilo lahko zgodilo z nami in kaj bi bilo z nami danes, da se je posrečilo Osmanski veledržavi v njeni ekspanzivnosti zasesti Dunaj in prenesti težišče svoje ekspanzivne in vseuničujoče nadvlade iz jugovzhodnega predela Evrope v srednjo. Kje bi bila tedaj tista naša toliko povzdigovana kultura? Tisti, ki so svojo kri žrtvovali skozi stoletja za obrambo zapada, so doprinesli vsaj toliko, da, celo več kot pa oni, ki so lepo v zatišju spreje-

mali in gojili pod tujim gospodstvom tujo kulturo. Toda to ni glavni moment.

Ko pa so leta 1918. nehali grmeti topovi in so začeli diplomati ob zelenih mizah rezati telo Evrope na nove kose, ko so začeli speljavati meje in začrtavati obsege posameznih novih tvorb, je že bilo na tem, da se za nas, slovenski del jugoslovenskega naroda ne bo spremenilo nič, ampak, da bomo ostali tam, kjer smo bili. Tedaj smo posegli po sredstvu, ki nas je edino moglo združiti in ki nas je vezalo preko vseh let razdvojenosti. Tedaj smo pred svetom in diplomati priznali in na ves glas dokončno in enotno zatrdili to, kar smo skozi vsa leta borbe trdili, namreč: »Jugoslovenci, Srbi, Hrvati in Slovenci smo eno, smo en narod in kot takemu nam po Wilsonovem načrtu pripada enotna samostojna država. Kakor smo do tega časa vedno povdarjali, da smo eno, da smo le po verski, kulturni in državni pripadnosti ločeni, tako je bila tedaj ta naša dolgoletna borba kronana z uspehom. Naša razbitost se je izravnala in pod tuje države spadajoči deli so se združili v svobodno državo. Kot narodnostna enota in le kot taka, smo dobili državno samostojnost in le kot taka imamo po mednarodnih pogodbah življenjsko pravico. Čemu torej to, kar nam je prineslo osvobodjenje, sedaj v osvobodjeni državi tožiti.

Kakor smo to samostojnost in priznanje samostojnosti dosegli le na podlagi enotnosti, s priznanjem, da smo eno, tako mora imeti vsa naša notranja ureditev tudi kot glavno in osrednjo potezo, potezo enotnosti. Vse glavne panoge notranje državne uprave in pa njeno nastopanje na zunaj mora biti enotno in vodeno od enotnega vrhovnega osrednjega organa. Kar se pa tiče notranje državne ureditve, je pa popolnoma vseeno, ali je razdeljena na dve, tri, devet ali več, ali manj upravnih enot, ki se naj imenujejo kakorkoli, ki naj upravljajo posle v svojih upravnih področjih harmonično z drugimi in v skladu z osrednjim vrhovnim organom, ker ga tako le razbremene. Toda povsod mora vladati enotna centralna črta, ki naj na prvi pogled kaže, da smo, kakor v državnem in narodnostnem, tako tudi v upravnem pogledu eno. Kajti kot enota smo bili priznani in le kot enota imamo pravico do življenja. Vsi deli jugoslovenske-

lila vse plasti naroda. Naši domači in tuji sovražniki pa naj si enkrat za vselej zapomnijo, da so vsa jugoslovenska plemena en narod, ki hodi sicer svojo težko pot sigurno in dosledno in popolna zmaga jugoslovenske misli je takorekoč že tu. Jugoslovenci, ki še pred kratkim nismo bili v seznamu držav, smo se našli v eni državi in za nas velja zgodovinsko geslo: en narod in ena država; in to naj blagovoli sprejeti ves svet blagohotno na znanje, kako, to nam je vseeno. In še eno garancijo imamo in to je naš mladi kralj Peter II., s katerim na čelu bo naša mladina znala izvojevati tako ali tako dokončno zmago jugoslovenske nacionalne misli. To so naše misli in naš program na dan našega največjega narodnega praznika, ko nam je po težkih mukah in zatiranju končno zasijalo sonce svobode.

Mi, jugoslovenska nacionalna omladina danes ponovno in ponovno prisegamo, da hočemo do kraja izvršiti oporoko našega največjega junaka Viteškega Kralja Aleksandra I. Zedinite-lja, Njegovemu nasledniku in sinu pa kličemo:

Naj živi naš mladi voditelj in kralj Peter II.!

Naj živi svobodna, edina in nedeljiva Velika Jugoslavija!

Proslava Ujedinjenja

M. O. S. D.

Kot je bilo v prejšnji številki našega lista že objavljeno, priredi Mladinski odsek Srelnske družine v Ljubljani dne 1. decembra 1937 proslavo Ujedinjenja.

Pripravljalni odbor nam je na prošnjo javil sledeči program:

1. Himna.
2. Slavnostni govor.
3. Gruden: Pomladni veter (recitacija).
4. W. A. Mozart: Trio III. op. 14, št. 3. Allegro assai, Adagio, Rondo (trio: klavir, violina, čelo).
5. Z. Prelovec: Bom šel na planince. I. Pavčič: Pa moje ženke glas (tenor solo, klavir).
6. L. van Bethoven: Romanca v F-duru op. 50. J. S. Bach: Bourrée iz II. sonate.
7. Oton Župančič: Kovaška (recitira zbor).
8. Dvořák: Humoreska. Mayerbeer: Koračnica o kronanju iz opere »Prerok« (izvaja orkester).

Dolžnost vsakega nacionalnega srednješolca je, da se proslave udeleži. Povabite svoje starše in prijatelje. — Vstopnine ne bo, pač pa se bodo pobirali prostovoljni prispevki za kritje stroškov.

Proslava se bo vršila 1. decembra 1937 ob 17.30 uri v dvorani Narodnega doma v Ljubljani.

ga naroda, kot enakopravni deli celote, pa morajo imeti seveda iste dolžnosti in iste pravice. Kaj je tedaj naloga mladine? Njena prava in najsvetejša dolžnost je, da to državo, v kateri živi, vzljubi in začne v njej gledati nekaj nedotakljivega, nekaj za kar mora žrtvovati, če je treba tudi življenje. Spoznati mora, da je to edini okvir, v katerem se more svobodno razvijati, v katerem more nemoteno graditi svoje kulturne in materialne dobrine. Toda nikdar ne sme ostati v ozkem prostoru svoje ožje domovine, ampak mora iti ven, križem države in spoznati jugoslovenski narod, njegovo preteklost pod tem ali onim jarmom, njegov razvoj in napredek pod tistim vplivom, pod katerim je živel mogoče stoletja. Ne sme pa nesti s seboj nadutosti svoje visoke kulture, temveč dosledno izoblikovanost, značaj in pa iskreno voljo, da bo to, kar bo prinesel iz svoje ožje domovine, poskušal podati tistim, ki so zrastle in se razvijali pod drugim vplivom; potruditi pa se mora, da spozna tudi potrebe drugih, njih razvoj in pa vtise, ki jih je pustil na njih, vpliv pod katerim so živeli in se razvijali oni. Ne torej medsebojno poglobljanje mržnje in zaničevanja, temveč čimvečje medsebojno pomešanje in spoznavanje bo izravnalo tiste deference, ki so jih zarezala stoletja. S takimi medsebojnimi stiki se bo ohranila zavest enotnosti in ver v bodočnost. Mladina je bodočnost in na mladini je, ako bo ta vera zmagala in prerodila ljudi, prerodila Jugoslovane v novo življenje, kajti le ta, kdor veruje, živi.

Vera v iskrenost, poštenost in odkritosrčno požrtvovalno sodelovanje in medsebojno spoznavanje je upanje, da bo mladina spoznala, da je edino to prava pot in ljubezen do zemlje in države, v kateri živimo; to so trije mejniki in trije poroki, ki jamčijo nam in državi boljše, srečnejšo in trajno bodočnost.

M. Š.

Miklavževanje M. O. S. D.

Mladinski odsek Srelnske družine v Ljubljani priredi 4. decembra 1937 ob 16. uri popoldne v dvorani glasbenega društva »Sloga« (vhod s Pražakove ulice) za svoje člane zabavni popoldan z miklavževanjem. — Darila sprejema odbor vse popoldne istotam. — Člani vabljeni! Odbor.

Dan Ujedinjenja

(Nadaljevanje s 1. strani)

goslaviji, ki je za nas edina možna oblika, kjer bomo lahko živeli, se razvijali in si ustvarjali boljše bodočnost. Sramota za današnjo mladino je, da se najde med njo kakšen, ki trdi, da smo mi Slovenci razcepljeni v štiri države. Toda s to izjavo pač ne kaže drugega kot svojo veliko omejenost, kratokvidnost in nepoznanje zgodovine ter današnjega stanja. Dolžnost nas, ki smo ne samo pristaši, ampak pravi verniki čiste in neokrnjene jugoslovenske misli je, da gremo mirno preko njih in s svojim pozitivnim delom onemogočimo vsako njihovo nakano. Mi jugoslovenski nacionalisti se zavedamo, da Jugoslavijo niso ustvarili današnji ali včerajšnji politiki in da je tudi nimajo pravico rušiti. V slučaju pa, da bi se kdo drznil dvigniti roko nad našo nad vse ljubljeno Jugoslavijo, naj si bo v svesti, da bo moral iti preko naših trupel in z našo krvjo, krvjo nacionalne mladine, si bo moral omadeževati svoje zločinske roke. Mi vemo, da je bila naša nacionalna revolucija s 1. decembrom 1918 zaključena. Naša naloga je sedaj, da to dediščino na znotraj uredimo tako, da bo zadovo-

Slovenska Kočevska

Splošne kulturne prilike

Pravilno je dejal nedavno nek kulturni delavec na Slovenskem Kočevskem ob priliki veličastne in lepo uspele prve slovenske kulturne prireditve v nekem večjem kraju Slovenske Kočevske, o njenem zaledju, češ: »Zdi se mi, kot da smo v dobi mogočnih slovenskih taborov in čitalničnih prireditev, ki so zajele kot zubelj pred nekako 80 leti nekdanjo Štajersko, Kranjsko, Koroško in Primorsko — ko gledam te enako prve zublje narodne prosvete in narodnega prebujenja na Slovenskem Kočevskem.« Ta dobro pogodena primera nam jasno kaže, kje je še prosveta in vobče naša slovenska kultura na Kočevskem. Zanimalo vas bo zato vprašanje: Kakšne so sploh kulturne prilike naše Slovenske Kočevske. To vprašanje pa se bo dalo razmotrivati iz več vidikov in to v glavnem: 1. Kulturne prilike na Kočevskem po vojni in med vojno; 2. Kulturno-prosvetni razvoj po vojni do danes; 3. Vznik naše kulture v zadnji dobi. Ta razdelitev naj bo splošna, pokaže naj nam v površnem pogledu celoten pregled kulturnih prilik Slovenske Kočevske.

1. Kulturne prilike pred vojno

V zgodovinskem predelu razvoja naše Kočevske smo povdarili, da je vodil tuje nemške gospodarje pri naseljevanju bavarskih upornikov v glavnem moment germanizacije. Z njo pa je prišel v to našo slovensko pokrajino tudi duh nemške kulture in miselnosti, ki je zajel kaj kmalu vse prostrano ozemlje naše Kočevske, utrjujoč si na ta način temelje nemškega mostu na Jadran. Nositelji nemške kulture na Kočevskem so bili med prvimi nemški duhovniki, nemški uradniki in končno še nemški učitelji, vsi si prizadevajo ob izdatni državni podpori, da pritisnejo slovenski deželici nemški pečat. Bujno je šla nemška miselnost v cvet, ko je začel ustanavljati in graditi znani »Schulverein« številne šole, v katerih se še po večini danes po 19 letih Jugoslavije baha in košati nemška beseda iz ust nemških učiteljev. Cerkev in šola, podpirani od nemške oblasti, sta brez težave gradili trdne temelje nemški kulturi, ki se razen v okviru teh faktorjev drugače ni širila. Kaj pa je bilo z našo kulturo v tem obdobju? Pritisk nemških oblastnikov je zatrl vsekakor vsako narodno gibanje in zato v to dobo ne moremo prišteti nikakega faktorja, ki bi podpiral našo miselnost. Tu in tam se je našel kak slovenski učitelj in duhovnik, mogoče še uradnik, ki je po svojih močeh tiho dvigal našo zavest. V to obdobje spada tudi ustanovitev prvih slovenskih društev na Kočevskem: Slovenska narodna čitalnica, Družba svetega Cirila in Metoda in Sokol, vse v Kočevju, kjer pa je bilo ustanavljanje teh in podobnih društev kaj tvegana stvar. Svetovna vojna pa je še to — ukinila.

2. Po vojni

Konec svetovne vojne nas je našel v novo ustanovljeni lastni in svobodni zedinjeni Jugoslaviji, v katero se je spojila enako z ostalimi slovenskimi pokrajinami tudi naša Slovenska Kočevska. Kočevje je sicer ob prevratu preživljalo nekaj zanimivih skromnih »revolucij« (pač se je pokazal v njih duh starih bavarskih »puntarjev«!), toda ljudje so kaj kmalu izprevideli, da ni pričakovati več ranjke Avstrije — in so se jeli vživljati v nov položaj. Kulturne prilike, ki so bile sicer v močnih rokah nemško mislečih kulturnih faktorjev, šole in cerkve (v glavnem!), bi se s pametno vodenom našo kulturno prosvetno politiko že leta 1918. namah izpremenile v naše dobro. Tako pa se je začelo kupčevanje za vo-

lilne kroglice in Nemci so obdržali za dobro uspele volitve za vladno stranko — absolutno gospodarstvo in z njim vodstvo v šolstvu in cerkvi na Kočevskem. Schulverein je nasledil Kulturbund in nadaljeval javno svoje udejstvovanje na kulturno-prosvetnem polju v šolstvu. In kaj je bilo z našo kulturo na Slovenskem Kočevskem po vojni v svobodni Jugoslaviji? Odgovor ni težak: skoro v enakih prilikah, kot pred vojno se je borila naša beseda in kultura v tej pokrajini, edino z eno razliko, da jo je naravnost mačehovsko podpirala naša — slovenska oblast. Naše šolstvo je pokazalo kaj skromen uspeh, kajti bohotilo se je — nemško cvetje, skoro vse do današnjih dni. Nekoliko večji razmah se je občutil v delu naših slovenskih narodnih društev, pa še ta so morala žal pod silo razmer le životariti. Edino Sokol in agilni CMD sta pričela vidno delati in graditi temelje naši slovenski prosveti in kulturi.

3. Vznik naše kulture

Skoro nepričakovano so se začele izpreminjati na Slovenskem Kočevskem narodne in kulturne

Vekoslav Bučar:

Skozi bratsko Bolgarijo

(Nadaljevanje)

Da so gornje trditve resnične nam najbolje dokazuje zgodovina, ki je najboljša učiteljica in tudi naše vsakdanje življenje, samo če ga hočemo gledati takšno kot je.

Kadarkoli se je v zgodovini pojavilo tesnejše sodelovanje balkanskih Slovanov, so znale evropske sile, ki so vedno predstavljale mednarodni kapital, povzročiti, da tako sodelovanje ni rodilo željenih uspehov, ampak, da je kmalu nastalo med njimi še večje sovraštvo. Srbsko-bolgarske vojne leta 1885. ni hotelo niti srbsko niti bolgarsko ljudstvo. Ta prva bratomorna vojna po politični osvoboditvi Srbov in Bolgarov izpod petstoletnega turškega jarma je bila plod tujih diplomatskih prišepetavanj v Beogradu in Sofiji. Pri Slivnici se je bila mlada srbska in še mlajša bolgarska armada. Borili sta se za avstro-ogrsko in ruske interese na Balkanu, kajti ti dve takratni evropski velesili sta si že preje razdešili med seboj »interesne sfere« na Balkanskem polotoku. S srbskim porazom pri Slivnici je zadohila avstro-ogrsko, koje eksponent je bil takratni srbski kralj Milan Obrenović, hud udarec. Kljub temu pa ni prenehala s spletkarjenjem med Južnimi Slovani vse do njenega neslavnega konca. Posledice teh spletk v preteklosti pa čutimo — predvsem v našem notranjem političnem življenju — žal še danes.

S prihodom kralja Petra I. na srbski prestol, so se pričeli med Srbi in Bolgari zopet lepši odnošaji, ki so bili čisto kronani z vidnimi uspehi skupnega dela. Leta 1905. sta sklenili obe sosedni državi carinsko zvezo, zavedajoč se, da se bosta mogli uspešno braniti gospodarskega podjarmljenja s strani velikih držav samo, če bosta ustvarili skupno gospodarsko področje. Srečno gospodarsko sožitje, pa zamore imeti tudi druge ugodne politične posledice. Zato se je Avstro-Ogrska radi srbsko-bolgarske carinske zveze silno vznemirila. Trdeč, da je zveza naperjena proti njenim političnim in gospodarskim interesom, je napovedala Srbiji carinsko vojno. Ta sicer Srbiji ni škodila, uničila pa je prvo zarjo, ki je v začetku tega stoletja obetala balkanskim Slovanom lepše dneve.

prilike v zadnji dobi, zlasti, ko je oblast končno izrekla odločno besedo o tem vprašanju, da slovensko mladino v naši slov. zemlji vodi in vzgajajo edino slovenski učitelji. To pravilo je bilo tudi praktično izvedeno in danes se že čutijo prvi vidni uspehi našega dela. Iz starih sulferajnskih šol rastejo slovenske šole, temelji naše kulture in prosvete. Žal, da še ni rešeno zadovoljivo vprašanje cerkev, ki so pač edina ovira razmahu naše slovenske in jugoslovenske miselnosti na Slovenskem Kočevskem. Marljivo so sedaj na delu slovenski kulturni delavci, ki pripravljajo trdne temelje in ustvarjajo prve narodne kulturne celice na Kočevskem. Sokol, CMD, Slovenska straža, so pridno na delu, pomaga pa vztrajno »Orjem« iz Kočevja, ki prireja z ostalimi narodnimi društvi slovenske kulturne prireditve, ki so postale letos pravi Slovenski narodni tabori. Jasno je, da naše prilike še niso tako zavidne, in da naš krvni nasprotnik napenja poslednje sile, da obdrži svoje kulturne in politične postojanke, vendar piloti nemškega mostu na Jadran se podirajo in na pohodu je vznik naše kulture.

Slovenska Kočevska se je torej kulturno prebudila.

»Napredek in prosveta, to naša bo osveta!«
Zdravo!

-ar.

Sedem let pozneje je bila sklenjena balkanska zveza, ki so jo poleg Grčije tvorile takratne tri južnoslovenske države: Srbija, Črna gora in Bolgarija, v kateri je združeno južnoslovensko orožje ustvarjalo čudeže. Če se ne bi bile evropske velike sile, ki so se ustrašile uspehov slovenskega orožja, pričele s svojimi diplomatskimi intrigami vmešavati v prvo balkansko vojno, bi bila takrat zanesljivo likvidirana evropska Turčija in Carigrad bi bil danes najbrže slovanski. To bi seveda pomenilo ojačanje Slovanstva na Balkanu, ki bi bilo imelo prej ko slej za posledico razpad Avstro-Ogrske monarhije. Velika nevarnost pa je pretila tudi vsem gospodarskim izkoriščevalcem balkanskih slovanskih držav.

Zato je bilo treba pretečo južnoslovensko nevarnost čimprej in po možnosti za vedno odstraniti. Kako? Med bratske zaveznike je treba vreči jabolko spora! Vedoč, da sedi na bolgarskem prestolu tujec, ki raje posluša šepet Berlina kot pa želje svojega naroda, delo onih, ki so se čutili ogroženi, ni bilo težko. Ne da bi obvestil svojo vlado, je kralj Ferdinand ukazal svoji vojski napasti Srbe. In tako je prišlo do druge bratomorne vojne s težkimi posledicami za bolgarsko državo in narod. Tej je dve leti pozneje sledila tretja bratomorna in za Bolgare zelo usodna vojna...

Zadnji dve bratomorni vojni sta silno poglobili prepad med krvnima bratoma: Srbi in Bolgari. Posamezniki v Jugoslaviji in Bolgariji so skušali ta prepad premostiti in nasprotja ublažiti. Njih trud pa je bil dolgo časa brezuspešen. Tuji kapital, ki je kot služabnik velikih evropskih držav po svetovni vojni vedno bolj in bolj pritiskal na Balkanski polotok ter njega narode gospodarsko izkoriščal, je znal delo teh dalekovidcev spretno brezuspeševati. Finansiral je razbojniške vpade v našo državo, širil je v Bolgariji najgorostasnejše laži o Jugoslaviji, pri nas pa o Bolgariji. Krvaveče rane zadnjih dveh bratomornih vojn so bile plodno polje za širjenje teh laži. In dokler smo eni kot drugi lomili na shodih, zborovanjih, predavanjih, v časopisju

(Nadaljevanje na 7. strani)

ZANIMIVOSTI:

Merilo

Jonas Baron, znameniti budimpeštanski kirurg, je zdravil ženo bogatega grofa.

Grof, ki je bil zelo v skrbeh radi žene, je zdravnika, ko je ta posetil bolno ženo, bogato pogostil in mu ponudil žlahtnih cigar.

Pri naslednjem posetu je bilo grofici že boljše. Zdravnik se je že vnaprej veselil izvrstnega kosila. Toda tokrat je dobil samo manjvredno cigaro in nič drugega. Dolgo časa jo je ogledoval, nato pa rekel grofu:

»Veste, gospod grof, tako dobro gospej soprogi vendar še ni.«

Inteligentni Marko

Ganljive so zgodbe, ki jih o pasji svestobi pripovedujejo lovci, a so le prepogosto sama — lovska latinščina. Jaz pa lovec nisem, latinsko znam bolj slabo in ta-le zgodba bo čisto resnična.

Postajenačelnik nekega ljubljanskega kolodvora ima čednega lovskega psa, ki »sliši« na ime Marko. Ker se z gospodarjem često vozita, je postal kosmatinec v vlaku že čisto domač. Tudi zadnjič sta šla z večjo družbo na Osovnik nad Medvodami na zajčke. Toda zajčkov je malo in našemu četveronožnemu »zabušantu« se ni zljubilo zastonj pojati se po gozdu. Izginil je kot kafra. Zaman ga je gospodar klicel, mu žvižgal in ga iskal. Končno se je pač moral sprijazniti z usodo, da se je pes kam zatekel. Z večerim vlakom se je vrnila družba brez Marka domov. Doma pa je pričakovalo g. postajenačelnika presenečenje, ki ga nikakor ni pričakoval. Z veseljem miganjem repa in s huronskim laježem ga je pozdravil njegov Marko.

Brezuspešen lov se mu je zdel le nepotrebna potrata energije, pa jo je ucvril v Medvode. Tu je na postaji počakal pravi vlak, skočil vanj in se tako kot slepi potnik pripeljal do Ljubljane, na Gorenjskem kolodvoru je izstopil in odšel domov. Imel je pač pasjo srečo, da ga ni začopatil kak siten inspektor, ker bi mu potem gotovo trda predla.

Naza! Naza! Naza!

Roman iz kanadskih lovišč

Jones je spoznal, da se je seznanil z enim izmed redkih prostih trgovcev te okolice. Ti prosti trgovci so bili pač radi svojega nevarnega poklica — kljubovali so trgovski družbi in nastavliali pasti popolnoma samostojno — trdega in neustrašenega značaja. Rea je bil za Jonesa več vreden, kot ducat navadnih ljudi. Poznal je navade severa, jezike plemen, navade živali in znal je ravnati s psi. Poleg tega se je kmalu pokazalo, da je spreten tesar in kovač.

»To je moja prtljaga,« je dejal Rea in izpraznil vrečo. Vsebinska je obstojala iz nekaj jeklenih pastí, nekaj orodja, polomljene sekire, nekaterih drobnarij, ki jih rabi traper in nekaj obleke iz flanele. »Tatinski rdečkarji,« je dodal, da bi opravičil svojo revščino. »Nič kaj posebna prtljaga. Toda jaz sem pravi mož za vas. Razen tega sem imel nekoč tovariša, ki vas je spoznal na planjavah in vas je imenoval 'Buff Jones'. Bil je to stari Jim Bend.«

»Spominjam se Jima,« je dejal Jones. »Bili ste torej Jimov tovariš. To bi bilo dobro priporočilo, če bi ga bili potrebni. Toda način, kako ste zagnali Indijanca v vodo, me je popolnoma prepričal.«

Rea se je izkazal kmalu kot mož, ki ne ljubi besede, ampak hitra dejanja. Z deskami, ki jih je imel Jones v čolnu, je povišal kljun in krmo čolna, da bi zadržal visoke valove v rečnih brzi-

M. Charme:

Chushkiserda

Bil je meglen novemberski popoldan. V roke sem vzel Hamannovo Geschichte der Kunst. Hotel sem dijakom kar najbolj izčrpno predavati zgodnji barok v Italiji. Komaj sem pričel čitati, že je potrkalo na vrata. Ker se nisem oglasil, jih je mož sam odprl in vstopil. Najraje bi ga vrgel ven, a vsa postava, zavita v cape in obraz poraščen s kocinami, mi je vzbudil sočutje in popolnoma avtomatično sem mu ponudil stol poleg peči. Sedaj je tudi tujec izpregovoril: »Nisem vlomilec in ne tat, tudi beračit nisem prišel, le pogrel bi se rad in pogovoril s teboj, Milan!« — »Sedi, sedi, prijatelj. Le pogreje se, potem mi boš pa povedal, kaj te teži. Saj veš, dosti tudi sam nimam...« — »Vem, vem, kako je z vami, mladimi profesorji.« — »Kako pa veš, da sem profesor in od kod me poznaš?« — »Počakaj, vse boš zvedel. Samo da se malo ogrejem.« Tako sva sedela nekaj časa drug poleg drugega in oba sva molčala. Ko se je mojemu tovarišu počasi vrnila toplota, ki jo je že Bog ve koliko časa pogrešal, je pričel:

»Bilo je pred enajstimi leti v začetku maja. Z Mileno sva se sprehajala po Tivoliju in delala načrte za bodočnost. Jaz sem hodil v osmo, ona v sedmo. Prav ko sva se poslavljala pred mestno vrtnarijo, je prišel mimo razredni profesor Strup, star zakrknjen samec. Spoštljivo sva ga pozdravila, on pa prične vpiti: »Smrkavca, smrkava, poberita se domov, pa študirajta, kaj se vlačita tod po mraku. Ko sem bil jaz v vaših letih, se dekleta še pogledati nisem upal, vidva pa tukaj javno, da vas sram ni. Ti smrklja, vlačuga...« Vlačuga ji je hotel reči, pa sem mu s krepkim udarcem pesti zaprl usta. Opotekel se je in telebnil po tleh...«

»Kaj? Ti si Gabrovšek — veš, da te nisem spoznal! Saj, saj, enajst let je dolgo. No, pripoveduj, kaj si storil potem. Kar izginil si, kot bi se v zemljo vdrl. Pa tudi Milene nisem več videl.«

cah; izdelal je krmilo in razporedil prtljago tako, da je bilo v čolnu več prostora.

»Buff, vihar je pred nami. Razpnite šotorsko platno in prižgite ogenj. Vediva se tako, kot bi hotela danes tu prenočiti. Indijancem se niti ne sanja, da misliva, takoj ko bo padel mrak, odriniti. Še opazili naju ne bodo.« Sonce se je skrilo; oblaki so se pripodili s severa, hladen veter je majal vrhove smrek in dež je začel liti v curkih. Ko se je začelo temniti, ni bilo videti nobenega Indijanca več. Pobegnili so v kočje. Luči so se svetile v šotorih in v velikih kladarah trgovske družbe. Jones se je plazil okoli, dokler ni bilo popolnoma temno; nato ga je poglad ledenomrzlet pljusk dežja v varno zavetje šotorskega platna. Ko je prišel do čolna, je videl, da je Rea podrl šotor in čakal na njega.

»Odrinemo!« je dejal Rea; in z manj šuma, kot ga napravi plavajoče pero, je zdrčal čoln v tok in dalje, dokler niso ognji postaje izginili v daljavi.

Ponoči je šumela reka kot da bi mrmrala svojo hitrost, grožnja. Čolnarja, eden pri krmilu, drugi pri veslih, sta obračala obraze od dežja in gledala temne obrise dreves na obrežju. Neslišno je drčalo vozilo v temo.

In v Jonesovih ušesih je donel šum, glasnejši od viharja, neprestano, pridušeno grmenje, kot daljno ropotanje ogromnih koles po kameniti cesti. Navadil se je na ta šum, toda bil je edina stvar, ki mu je v vsem dolgem, nevarnosti polnem življenju zadala občutek negotovosti in strahu.

»Da, jaz sem Gabrovšek, tvoj nekdanji sošolec. Zdaj si ti profesor, jaz pa capin, baraba brez eksistence. No, pa potrpi. Povem ti, kaj je bilo pozneje z menoj. Profesorja sva pustila ležati, kjer je padel. V moji glavi je že dozorel sklep: beg. Milena, ki je bila itak brez staršev in ki je živela le od instrukcij, se je odločila, da se preseli v Ptuj in da si tam poišče zaposlitev. Obljubil sem ji, da ji bom čez dva meseca že pisal in ji sporočil svoj naslov, nato sva se razšla. Jaz sem odšel na postajo, kjer sem se srečno spravil pod vagon Simplon-Orientskega ekspresa. Pod vagonom sem se srečno pripeljal do Sofije, kjer so me našli in izročili policiji. Toda tej sem ušel in se potepal štiri mesece po Bolgariji. Živel sem še dokaj dobro, a bližala se je jesen. V Plovdivu sem zopet zlezal pod vagon in se pripeljal do Istambula. Tu sem dobil zaposlitev v hiši nekega Črnogorca. Tako sem prebil v Carigradu skoro štiri leta. Med tem časom sem si z Mileno dopisoval in sem si že toliko prihranil, da bi se lahko vrnil v domovino. Toda usodi še ni bilo dovolj. Nekega dne dobim pismo, v katerem mi uprava bolnišnice v Mariboru sporoči, da je umrla Milena in da je na smrtni postelji želela, da me obvestijo. Sedaj nisem imel več kaj iskati v domovini. Odpravil sem se naprej v Malo Azijo in sicer v Adano, to je na jugu Male Azije, blizu Aleksandretskega zaliva. Tu sem dobil službo pri nekem grškem hotelirju. Delo ni bilo težko. Čistil sem čevlje in pomival posodo. Toda ta zaposlitev je trajala le dve leti. Ko je namreč Kemal Atatürk izdal zapoved, da morajo vsi Grki zapustiti Turčijo, se je izselil tudi moj gospodar. Tako sem ostal zopet brez posla. Toda nisem obupal. Tedaj so začeli graditi in popravljati ceste, ki pelje kot nadaljevanje železnice iz Khanaquina v Teheran in sem se prijavil na iranskem konzulatu za delavca. Dobil sem brezplačni vozni listek in odpeljal sem se preko Monslimieja do Tel-Kotcheka, kjer smo prestopili sirsko-irsko mejo in se z avtobusom odpeljali do Kirku-

»Hell-Bendske brzice!« je zaklical Rea. »Divja voda, toda brez čeri!«

Mrmranje brzic je postalo šum, bobnenje, in bobnenje je prešlo v grmenje, ki je pretresalo zrak.

Čoln se je poglad naprej, zadel na strašne sunke, drvel proti skakajočim razpenjenim valom in plesal v nekakem podzemljskem kaosu grgrajočih glasov vedno dalje. Končno se je besneča reka oglasila še enkrat z zadnjim kljubovalnim glasom, menjala nepričakovano smer, a čolna ni mogla pokopati. Tok je postal počasnejši, in v dalji se je izgubljalo bobnenje brzic.

O polnoči je vihar popustil. Mrki oblaki so se pretrgali, prikazale so se bleščéče, svetlomodne zvezde in mesec, katerega sij je posrebril vrhove dreves kakor blesketajoč biser, se je skrival in zopet prikazal za temnimi vejami.

Jones, ki je bil vse svoje življenje preživel daleč od tu, v širnih prerijah, je očaran opazoval srebrnkasto vodo, obsijano od meseca. Gledal je, kako je postala voda temna v senci granitnih sten, v katere se je grgrajoč zaganjala. Poslušal je daljno grmenje, tiho v nočnem vetru. Visoke stene so zatemnile blede svetlobo in reka se je nenadoma zožila. Zevajoče luknje v stenah, nenadni vrtinci so grozili čolnu in zaostajali.

Čoln je brzel dalje. Daleč spredaj se je igral bežeč, siv val z luninimi žarki. Suženjska reka je hitela svoji prostosti nasproti, skozi raztrgano, s kamnom postlano posteljo, ne da bi le trenutek počivala.

ka, kjer se zopet prične železnica, ki pelje od iranske meje do Kanaguina. Od tu pa do Teherana je 784 km. Pokrajina je divja in cesta se vije v divjih serpentinah v gore. Pri mestu Patahg, ki je 80 km od meje, se dviga cesta od 100 m do 1500 m nad morsko višino. Pri Assad-Abadu se dvigne že na 2647 m, nakar pade za približno 1000 m, a se pri Avaju dvigne zopet na 2623 m. No, in tu pri kraju se je odtrgal velik zemeljski plaz, ki je potegnil s seboj 38 km ceste. Tu sem delal skoraj 3 leta. Plačan sem bil dobro. Družba je bila pisana, saj so delali tukaj ljudje, ki so prišli od vseh vetrov. Sprijateljil sem se z nekim Italijanom, Carloforte se je pisal. Delo je vodil angleški inženjer Wilton. Ker sem dobro obvladal arabska narečja, sem ga vedno spremljal. Končno sem izprosil isto ugodnost tovarišu Carloforteju. Bilo je prav sredi poletja, ko smo se odpeljali Wilton, Carloforte in jaz z avtomobilom v Teheran, da bi dvignil plačo za vse delavce. To so morali zvedeti Kurdistanci, kajti ko smo se vračali iz Teherana z denarjem, nam je pri Siah Dohanu zaprla pot čreda mežgov, ki ni in ni hotela s poti. Mi smo izstopili, da bi kakorkoli naredili pot avtomobilu, toda nenadoma se je pojavila pred nami truma razcapanih Kurdistancev in nam pomolila pod nos puške in revolverje. Ni nam kazalo drugega kot da prepustimo denar in vse, kar je bilo v avtomobilu njim in si tako vsaj rešimo življenje. Toda zmotili smo se. Ni jim bilo dovolj, da so si prilastili ves krvavo zasluženi denar, še nas so vlekli s seboj in zahtevali odkupnino za vsakega 200 funtov šterlingov. S tem naročilom so poslali šoferja v Teheran. Rok so določili šest dni. Mi pa smo korakali v divje gore dva dni. Tretji dan zjutraj smo prišli do prve kurdistske vasi. Tu so nas razdelili po hišah, kjer bi čakali svobode. Meni je bilo končno že vseeno. Po tolikih grenkih preizkušnjah sem si že kar želel smrti. Žal mi je bilo le za denar. Šestega dne je prinesel sel zahtevani denar in Wilton je bil prost. Ostala sva le še Carloforte in jaz. Dobro sva vedela, da ne bo nihče plačal za naju odkupnine. Ker pa je glavnik podaljšal rok za tri tedne, sva že bolj brezskrbno gledala v bodočnost. Jaz sem se iz dolgega časa začel zanimati za kurdistski jezik

II.

Dolga je bila pot od sončnega junija v Fort Chippewayanu do temačnega oktobra na Velikem Suženjskem jezeru.

Dva dolga, dela polna meseca sta sledila Jones in Rea členoviti obali in se končno ustavila na mestu, kjer je penec odtok tvoril izvir reke. Tu sta našla sredi očrnelih razvalin male kočice kamenit dimnik in ognjišče.

»Ne smeva izgubljati časa,« je dejal Rea. »Zimo čutim v vetru. Poglejte kako so postali dnevi že temni!«

»Lovila bova bizone,« je odgovoril Jones.

»Človek, polarna noč bo vsak čas nastopila; saj sva v deželi polnočnega sonca! Kmalu bova zaprta za sedem mesecev. Potrebujeva kočico, drv in mesa.«

Gozd revnih smrekovih dreves je segal tik do jezera in sekira je zapela v pusto samoto. Drevesa so bila majhna in vsa enake oblike. Tu in tam je štrlel črn parobek, znak, da je tu že prej nekoč sekira opravljala svoje delo. Jones je opazil, da živa drevesa nimajo večjega obsega kot parobki in vprašal je Reo, kolika bi mogla biti razlika v njih starosti.

»Petindvajset, mogoče petdeset let,« je menil severnjak.

»Toda živa drevesa niso debelejša od parobkov!«

»Tu na severu raste vse zelo počasi.«

Okoli kamenitega dimnika sta napravila kočico, pet metrov široko in prav toliko dolgo. Iz desk, smrekovih vej in peska sta napravila streho. Pri

in narodne običaje, Carloforte pa se je začel resno zanimati za kurdistska dekleta, ali boljše rečeno za dekletke, vnukinjo mojega hišnega gospodarja, ki je bilo s svojimi trinajstimi leti že prava krasotica. Če sva le prišla skupaj, mi je že žvrgolel: »O, cara mia m'a salvato la mia vita.« Bil je že enajsti dan našega ujetništva, sva pa še od nikoder. Zvečer mi pravi gospodar, da želi poglavar govoriti z menoj. Menec je že zaskrbelo, kaj bo, pa sem vseeno šel. Poglavar me je zelo ljubeznivo sprejel in me začel izpraševati, kdo sem in od kod sem. Ker sem že popreje znal precej teh kurdistskih dialektov in ker sem se med tem časom še priučil tega naglasa, sem pričel pripovedovati svoje doživljanje. Vse kraje od Sofije do Teherana je dobro poznal, le o Jugoslaviji še ni slišal. Tako sva počasi prišla tako daleč, da mi je pričel pripovedovati svoje živ-

Ab.:

Moja dolina

Trda in pusta je ona zemlja, pa jo vendar ljubim, kajti ne pogreza se v meglo in vsa je sončna. Mokra in mrzla je gora nad njo, kot branik se mi zdi, izklesan iz tisočerihih življenj zemlje, ki ne popuste navalu sovražnikov prej, dokler se ne zrušijo vsa, eno za drugim.

Visoka je ta gora, tja pod oblake sega njen vrh in zre v sinje višave, nad katerimi kraljuje vesoljstvo zemlje. Hotela pa se je povzpeti še više, tja gori je strmela njen vrh. Sivi in mračni stoje pod njim svatje, — sedem velikih, sivih skal, — obsojeni na večno trpljenje.

Nasproti se ji smeji na griču bela golobica, vsa obžarjena s soncem, zjutraj in na večer, ki ji izpije sleherno kapljo vode. Kot dve peruti sta ti dve gori, ki varujeta telo pod vzožjem. To je ona dolina, ki jo tako ljubim, nikoli ne premissljam, ali je lepa ali je bogata. Ljubim jo pač, kot ljubi mladenič deklico, lepo z visokim čelom, zlatimi lasmi in čarobnimi očmi. Prav taka je ta moja dolina. Le še mnogo več čutim do nje.

kopanju poleg ognjišča sta našla zarjavelo pilo in steklenični zamašek, v katerega je bila vžgana nečitljiva beseda.

»Pravo mesto sva našla,« je dejal Rea. »V letu 1819. je tu zgradil polarni raziskovalec Franklin malo kočico. 1833 je kapitan Back tu prezimil, ko je iskal kapitana Rossa. Te ekspedicije so sekale drevesa tod okoli. Zunaj je tudi polno sledov Indijancev, mislim, da iz preteklega zime, vendar Indijanci ne podirajo dreves.«

Lovca sta uredila kočico, nagradila na njeni zunanji strani kupe goriva, napolnila sodčke z posušenimi ribami in posušenim sadjem, prenesla v kočico vreče, polne moke, zaboje z prepečenim, konzerviranim mesom, sladkorjem, soljo, kavo, tobakom, kratko z vsem, kar sta sploh imela, razstavila čoln in ga prenesla na obalo, delo, ki je trajalo skoro ves teden.

Jonesa je kljub ognju v koči zeblo, kajti v stenah so bile široke razpoke. Nič boljše ni bilo, kot če bi spal pod smreko na prostem. Ko je poskušal razpoke zamašiti — nič kaj enostavna stvar, ker ni bilo za to pripravnega materiala — se je Rea zasmel s svojim kratkim »Ho! Ho!« in ga pri delu ustavil z besedo: »Počakaj.« Vsako jutro se je razširila ledena skorja dalje v jezero; sonce je postajalo vedno bolj blede in temno; noči so postajale hladnejše. 8. oktobra je padel toplomer zelo globoko pod ničlo: naslednjo noč je bil še nižje in živo srebro je pričelo neprestano padati.

»Ho! Ho!« je klical Rea. »Sedaj se bomo sankali. Naprej. Buff, dosti dela imava.«

ljenje. Pravil je: »Kot šestnajstleten mladenič sem vstopil v turško vojno akademijo v Smirni. Tu sem se naučil angleščine in ko so me kasneje kot oficirja poslali v Nemčijo, še nemščine. Malo pred prvo balkansko vojno sem prevzel poveljništvo Edirna (Odrin). Ko se je pričela tista usodna vojna z malo Srbijo, so me poslali na fronto k Uskupu (Skoplje). Ko smo bili pri Kumanovem l. 1912. poraženi, sem dal slovo vojaški službi in se vrnil nazaj v domovino, v naše gore. Tu sem organiziral svoje selo popolnoma vojaško in se preživljamo samo še z ropanjem.«

»Torej poznate Uskup, Kumanovo in Srbijo,« sem ga vprašal.

»Seveda poznam! Pa Köprülü (Veles), İstip (Štip)!«

(Konec prihodnjic)

Poskušali so jo že uničiti; prišli so roparji, morilci in grešniki, pa ni se jim posrečilo. Branil jim je visoki branik s sivimi svati.

Nato so priletele trume ptičev, črni so bili in imeli so zakrivljene kljune. Zakrili so sonce, ko pa so zagledali belo golobico, so se umaknili, bili so strti in niso se upali bliže.

Nekega dne pa se je pripeljal v dolino star in siv človek. Bil je kaj priljuden, ko pa sem ga nekoč natanko pogledal, sem se ga nato vedno ognil, tako sem se ga tedaj prestrašil. Obraz je imel kot roparica, dva temna žareča oglja so mu bile oči, polne zlobe in zavisti, sovraštva do veseljca, mladosti in ljubezni. Nos mu je bil skrivljen kot kljun, ki nikoli ne udari, da bi kdo ne padel. Nosil je vedno mehke, črne klobuk in okovano palico je imel v roki. Ne vem kaj je delal tisti čas tam doli.

Nekaj let me ni videla moja dolina. Ko pa sem se vrnil vanjo, je nisem spoznal. Prej lepa in sončna se mi je zdela mračna in temna, hladna in mrzla. Nisem je mogel več vzbuditi k življenju, to moja dolina srca.

Preživela je svojo mladost...

Pograbil je vrč, hitel k jezeru, prebil ledeno skorjo, zajel vode in se vrnil h koči. Jones ni imel pojma, kaj naj to pomeni; tudi on je napolnil vrč in sledil Reo.

Ko sta prišla do kočice — bilo je do tja kakih dvajset korakov — voda ni več pljuskala čez rob vrča, ker se je na vodi že napravila tenka ledena skorja. Rea je zavihel vrč in pljusnil vodo po steni kočice. Takoj se je napravila čez razpoke tenka plast ledu, del vode pa je zmrznil že v zraku. Ves dan sta moža ponavljala to delo in sta končala šele, ko je bila kočica podobna steklenemu gričku. Notri pa je bilo toplo in prijetno ter tako svetlo, kot da bi razpoke sploh ne bile zamašene.

Vreme se je nekoliko spreobrnilo in prišel je sneg. In kakšen sneg! Slepeče belo plahutanje kosmov, velikih kot ptičje perje! Snežilo je ves dan, vso noč.

»Ho! Ho!« je klical Rea. »To je dobro, kar sneži naj, potem bodo pričeli jeleni potovati. Sveže meso se nama obeta.« Sonce je zopet posijalo ali ni bilo nič svetlo. Oster veter je zavel s severa in napravil na snegu debelo ledeno skorjo. Tretjo noč po viharju, ko sta lovca udobno ležala pod odejami, ju je prebudilo ropotanje in kričanje pred hišo.

»Indijanci,« je dejal Rea. »Na sever gredo za jeleni.«

Pol noči je motilo moža v spanju kričanje in vpitje, pasji lajež, škripanje sani in šelestenje šotorskega platna.

(Nadaljevanje sledi)

Poročila z naših zavodov

Kočevje

Omladinski odsek Sokola Kraljevine Jugoslavije na tukajšnji gimnaziji je letos zelo aktiven. Odbor je sklenil, da se bo njegovo delovanje delilo v glavnem na tri dele: 1. telovadbo, 2. prosvetno delo in 3. narodno-obrambno delo. Telovadbo v tem, da vsak član poseja sokolsko telovadbo, prosvetno delo na nedeljskih sestankih z raznimi predavanji in recitacijami, narodno-obrambno delo pa s tem, da bi hodili od časa do časa med okoliške Slovence, jim tam z raznimi predavanji budili samozavest in jim pokazali, da niso prepuščeni sami sebi.

Kakor sem že poročal, je zanimanje za odsek zelo veliko, saj število članov vedno narašča. Ko sem poročal zadnjič, nas je bilo okoli 40, sedaj nas je pa že okoli 66, pa upam, da bo število še naraščalo. Odsek ima tudi svojo knjižnico, katere se člani pridno poslužujejo.

Do sedaj so se vršile 3 odborove seje in 7 članskih sestankov s povprečno udeležbo 40 članov. Na sejah smo določili program za vse sestanke do konca februarja, katerega se hočemo točno držati. Na zadnji seji smo tudi sklenili, da bomo 17. decembra uprizorili narodno igro Manice Komanove: »Krst Jugovicev«, pri kateri bo sodeloval tudi zopet ustanovljeni omladinski orkester.

Na vseh sestankih so bila na sporedu tudi predavanja, ki so se nanašala na razne znamenite dogodke. Na prvem sestanku smo se spominjali, kakor sem že poročal, T. G. Masaryka. Drugi sestanek je bil posvečen blagopokojnemu Kralju Aleksandru I. Ujedinitelju. Poleg dveh recitacij sta predavala br. Korent Jaka in sestra Metka Btriani. Na ostalih petih sestankih pa so bila poleg raznih sokolskih in nacionalnih predavanj o koroškem plebiscitu, narodnem prazniku bratov Čehoslovakov, o dr. Miroslavu Tyršu in o obletnici Rapalla.

Kakor se iz delovanja do sedaj vidi, dela odsek kolikor more in upam, da to delo ne bo zaspalo, ampak se bo že pospešilo, saj imamo v načrtu, da že pred Božičem priredimo izlet v kako okoliško vas, kjer so Slovenci v manjšini in jih izpodbudimo v borbi proti Nemcem.

Zeki.

Celje

DJS »Sloga« na celjski gimnaziji se je pripravljala na lep praznik — dvajsetletnico svojega obstoja. Spominjati se je hotelo onih časov, ko so se naši ustanovitelji zave-

dali težke naloge, ki čaka srednješolsko mladino v mladi Jugoslaviji. Mlado društvo si je nadelo nalogo, da vzgaja dijaštvo v jugoslovenskem duhu in ga pripravlja za poznejše narodno, kulturno in obrambno delo med narodom. Na pot so se mu postavljali temni elementi. Toda društvo je navzlic vsemu preganjanju igralo vedno glavno vlogo na gimnaziji. Glavni dokazi so bile zadnje borbe pri volitvah JS, ko so hoteli naši nasprotniki izvojevati zmago za vsako ceno. Mladi nacionalisti smo se pa dobro zavedali, da bo društvo uspelo le tedaj, če bo v naših rokah. In res! Zmagali smo. Vendar nismo vodili v društvu JS nikoli kampanje proti njim.

Sredi avgusta smo pa zvedeli žalostno vest, da je »Sloga« razpuščena. Hud je bil ta udarec. Društvo se je pritožilo, toda rezultat te pritožbe bo znan šele čez leto dni.

Kako živahno je bilo letošnje društveno delovanje, je razvidno iz društvenega poročila. Društvo je štelu ob koncu leta 475 članov. Izdajalo je list »Borba«, ki pa je bil po dveh številkah ustavljen. Na sestankih, ki so se vršili skoraj vsako soboto, so predavali tovariši višješolci, poleg tega so bile na sporedu razne deklamacije, recitacije, godbene in pevske točke ter kino-predstave. Knjižnica, ki šteje 1650 knjig, je poslovala 38 krat in je posodila 2500 knjig. Dramatska sekcija je vprizorila dne 18. decembra 1936 v Celju, 6. januarja pa v Žalcu, Finžgarjevo igro »Divji lovec«. Šahovska sekcija je priredila turnir za prvenstvo gimnazije, simultanke, brzoturnir in osem dvomečev. 30. novembra 1936 je priredilo društvo v Narodnem domu »Miklavžev večer«, na katerem je bilo obdarovanih nad 60 članov in članic. 15. V. t. l. pa je priredilo tovarišem in tovarišicam maturantom odhodnico.

Po 18 letih plodonosnega dela je društvo razpuščeno. Res smola! Ne moremo si pomagati. Ali vendar upamo, da bodo ostali vsi Slogaši zvesti svojim idealom. Naše stremljenje je: Nova prerajena Jugoslavija, ki ne bo raj poklicnih politikov, kapitalistov, spekulantov, izžemalcev naroda ter vseh ostalih tlačiteljev, ampak bo res jugoslovenska Jugoslavija, kjer se bo vsak državljan zavedal, da je res pravi sin svoje lepe domovine in se mu ne bo reba boriti za peščico socialne pravice.

Brez političnih strank do močne Jugoslavije, ki bo segala od Triglava do Črnega morja in od Gospe svete do Soluna. Zdravo! Strazod.

I. državna realna gimnazija v Ljubljani

PJS se živahno pripravlja na akademijo, ki bo dne 12. decembra v Trgovskem domu. V načrtu je le spored, sestavljen iz različnih glasbenih in recitatorskih točk. Med drugim bo nastopil tudi šolski komorni trio in orkester pod vodstvom sedmošolca Borisa Bana. Po programu pa bo poskrbljeno za zabavo. Vabimo člane vseh podmladkov, da se prireditve udeležijo. — Začetek ob 16. uri.

Občni zbor Podmladka Rdečega križa se je vršil dne 13. t. m. Soglasno je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Branko Miklavc, VI. c, tajnik Sircelj, blagajnik Pahor in Erjavce. Društvo namerava organizirati karitativno akcijo za revne dijake zavoda.

Zelo živahno delovanje je razvil podmladek Aero-kluba. Njegov vodja, prof. André, je priredil vrsto predavanj o aeromehaniki in osnovnih pojmi letalstva. Zanimiva predavanja obiskuje precejšnje število dijakov. Razen tega je ustanovljena tudi modelarska šola, ki ima vsak teden sestanke, kjer člani izdelujejo in popravljajo modele jadralnih letal.

Akcija za ustanovitev zavodove knjižnice na Kočevskem je v glavnem zaključena in je prav povoljno uspela. Dijaki so darovali skupno čez 1200 knjig, ki bodo odposlane v Staro cerkev na Kočevskem. V teh knjigah naj bi kočevski Slovenci našli oporo v borbi proti Nemcem. Razveseljiv je odziv mladine, ki je darovala knjige takoj in brez vsakega pritiska.

Klasična gimnazija v Ljubljani

Življenje na našem zavodu je precej razgibano. Priprave za Miklavževanje so v polnem teku. Tudi »Zare« in JS marljivo delujeta. Uspeli vsega tega bo gotovo pokazalo Miklavževanje 7. decembra t. l. — s pestrim sporedom in obdarovanjem revnih in potrebnih dijakov.

Obiščite akademijo PJS

na I. državni realni gimnaziji, ki se vrši 12. decembra tekočega leta ob 16. uri v Trgovskem domu. Zanimiv spored, ples, buffet.

ŠIRITE NAŠO VOLJO!

Gaber:

Jerebice s pipo in tobakom

V krčmi je bilo živo. Pri veliki okrogli mizi so si znanci pripovedovali zabavne zgodbe in se smejali kot za stavo. Le gozdar, ki je bil vedno tako vesel in pol dobre volje, je danes mrko sedel ob strani. Nemirno je prekladal roke in le redko se je stegnil po svoj kozarec. »Kaj mi je neki padlo v glavo?« se je spraševal njegov sosed Nulik. Rad bi ga vprašal, pa ni našel pravih besed in je v zadregi prestavljal svojo pipico iz enega kota ust v drugega. Končno je le prisedel bliže in pričel: »Kaj ti je, da se držiš tako grdo? Saj si bil vedno dober družabnik!« — »Ah, še sam ne vem kdo sem. Saj mi v glavi kar brenči od samih skrbi!« — »Bež no, bež; gozdar, brez polja, brez kmetije, pa skrbi, neumnost!« — »Nič neumnost! Kakor sem že rekel, ne vem izhoda. Sicer pa sploh, če vse premislim, vidim, da se mi je zmešalo, da sem malo »plenk!« Ko bi imel vsaj pomočnika! Saj ne bi zastoj delal...« — »No, evo me. Jaz ti grem precej pomagat. Z malim plačilom sem zadovoljen, da le kaj pade. Moja drvarnica je nabito prazna, da se še miš nina kam skriti in čepi tam na sredi, in stara se dan za dnem dere name radi drv.« — »Seveda, prav rad,« je nadaljeval gozdar, »delati ti ne bo treba, le nekaj ur, morda tudi pol dneva, boš moral lepo mirno sedeti. Tebi ne bo škodovalo, a meni more zelo koristiti. Pomisli, danes sem gozdar, kdo ve, če bom jutri še streljal!« —

»Kaj hočeš reči s tem? Kdo je kriv?« — »Prav za prav nihče, ampak poslušaj me. Včeraj sem prejel obvestilo, da pride gospod grof jerebice lovit. In tega sem se jaz najbolj bal. Sicer je grof strasten lovec, a kaj, ko vedno zgreši. Potem ga je pa sram, da zardi še pod srajco, jaz pa moram delati zato pokoro. Že lani je grozil, da bo postal vegetarijanec, če ne bo letos položil vsaj ene jerebice. Joj, joj, kako se bo to končalo? V pismu mi sporoča, da bo to njegov zadnji poskus. Če bo spet vse zgrešil, sem jaz brez posla, odpuščen!« — »Ejha, to, to je pa huda stvar, hud dren so ti dali pod nos. Ja, veš, pa je vedno tako: če ne zadene, pa zgreši!«, je zastokal Nulik, »ampak meni se zdi, gozdar, da se bova dobro izmazala. Ti ustrelj istočasno z grofom in ker imaš ti mirno roko in bistro oko, bodo padle recimo tri jerebice. Gospod grof bo mislil, da jih je on zadel!« — »Ja, tako misliš ti, Nulik, ko ne veš, da mi gospod grof za večno lahko prepove streljati. Če se le kje dvigne jata jerebic, jo hoče vedno sam razredčiti. Razumljivo, da ne odleti jerebicam niti eno peresce, a kriv sem jaz.« — »Kaj takega pa jaz ne bi mirno prenašal. Smo pa še možje!« — »Kaj, ko pa nič ne moreš. Če bi le malo zagodrnjal, bi že lahko vzel podplate pod pazduho in izginil. Pa kaj, saj potrpi, rad potrpi, da bi vsaj še letos lahko obdržal svojo službo. Za drugo leto bi si pa že našel kakšen posel. Pa saj sem nekaj že iztuhtal in mislim, da bo šlo. Le še enega zanesljivega človeka potrebujem!« — »Vzemite mene, gospod gozdar,« je prosil Nulik, »saj to bi

bilo smešno, če ne bi midva grofa prelisičila!« — »Le mirno kri,« je miril gozdar, »z naglico ne bova daleč prišla. Torej poslušaj! Na Groharjevem polju, tik za Potokarjevim gozdičkom, sem davi opazil veliko jato jerebic. Tam se sploh rade zbirajo, saj veš, za gozdičkom, pa mirno in tiho je. Vidiš, tam na tistem polju se lahko odloči, ali bom ostal grofovski gozdar ali ne bom več. Zdaj pa pazi. Tam prav v kotu stoji drevo z gosto krono. Ti boš šel jutri zarana tja, seveda prav tiho in počasi, da ne zbudiš jerebic in boš splezal na drevo ter se skrivil med vejami. Jaz bom pripeljal gospoda grofa naravnost sem, na ta travnik in bom tako splasil jerebice, da bodo letele prav mimo drevesa. Gospod bo ustrelil in...« — »In jaz bom spustil z drevesa mrtvo jerebico na tla!«, je vzkliknil Nulik s takim navdušenjem, da mu je padla pipica iz ust. »Ja, kar se mene tiče, lahko tudi dve ali tri, to bi gospoda še bolj veselilo!« — »Dobro, razumeš svoj posel, zanesem se nate.« — »Mislim, da se lahko,« je menil Nulik, »le kaj bo, če bo grof meril nekoliko višje in zadel mene. Potem bom mesto jerebic jaz priletel z drevesa?« — »Brez skrbi, to se ne bo zgodilo! Bom že jaz poskrbel! Saj mu moram vedno jaz nabiti puško. Gospod grof ima itak tremo, ko nikoli nič ne zadene, in ko ne bo pazil, mu bom v puško dal le smodnika, šibre pa bodo ostale v mojem žepu.« — »No, potem pa lahko mirne duše strelja v mene. No, to bo špas. Kar največji robec bom moral vzeti s seboj, da se bom vanj smejal, sicer bi me smeh še izdal!« — »V redu. Tako mora

TEHNIČNI OBZORNIK:

Obisk v praškem krematoriju

Gibanje, da bi se po smrti človeško truplo sežgalo, se je začelo širiti po Evropi pred nekako 60 leti. Spočetka je naletela ta ideja na velike težave. Z ozirom na velik odpor katoliške cerkve in spočetka tudi posameznikov, so se prijatelji tega mišljenja pričeli združevati v društva ter potom njih širili in propagirali svoje nazore. V želji omogočiti upepeljevanje tudi širšim slojem, so nekatera teh društev pričela uveljavljati sistem plačevanja letnih prispevkov, kar je še danes običaj v večini držav.

V današnji ČSR se je prvo tako društvo ustanovilo v Pragi leta 1909., pod naslovom »Krematorium, društvo za upepeljevanje umrlih«. Vendar se je delo šele po prevratu nadaljevalo v tem pravcu, tako da je danes v republiki 13 krematorijev (Praga, Brno, Češke Budjevice, Liberec, Moravska Ostrava, Most Nymburic, Olomuc, Pardubice, Plzen, Karlove Vary, Semelice, Štrekove), med katerimi je najmodernejši nedvomno praški.

Nova stavba praškega krematorija je bila zgrajena leta 1932. Lansko leto je bilo v ČSR izvršenih 5881 kremacij, med temi skoro 2500 samo v Pragi. Ker češkoslovaška evangelska cerkev podpira kremacijo, ni danes v tem pogledu v češkoslovaški republiki skoro nobenih zaprek. Vendar je zanimivo, da čeprav zavzema katoliška cerkev odklonilno stališče, je vendarle skoro polovico vseh upepeljencev bilo rimokatoliške veroizpovedi.

Na kratko si bomo sedaj ogledali praški krematorij in vzporedno s tem potek kremacije.

Glavna dvorana praškega krematorija, ki ima 400 kvadratnih metrov površine, služi za obredne svečanosti. Na zadnji strani se dviga kor z orgljami, med tem ko je pročelje urejeno kot katafalk v višini 250 cm. Na ta katafalk se položijo rakev, ki ostane tam za časa obrednih svečanosti. Svojem je na prosto prepuščeno, kakšen naj bo obred in kako naj se izvrši, vendar ves obred ne sme trajati čez pol ure. Poleg te glavne dvorane je še več manjših prostorov, kakor soba za duhovništvo, čakalnica za sorodnike

in znanca umrlega, dvorana za cvetlice in vence ter več administrativnih prostorov.

Takoj po končanem obredu, se katafalk z rakevijo neslišno pomakne in izgine v notranjost, nakar se spusti do upepeljišča. Ves ta proces je neslišen, ker se izvrši s pomočjo hidravličnega pritiska ki izključuje vsak šum in ropot, ki bi sicer lahko razburjal sorodnike.

V spodnjih prostorih krematorija so upepeljevalne peči. Zaenkrat sta tam dve, vendar bodo še letos postavili tretjo z najmodernejšimi električnimi napravami, sčasoma pa še četrto.

Rakev se nato s posebnim vozičkom potisne v peč, katero segrejejo do 750—900 stopinj C potom plina in zraka. Kakor rečeno pa bo tretja peč urejena za električno sežiganje. Upepeljevanje, ki se izvrši potom izgorevanja, traja 70 do 80 minut, kar zavisi od telesne konstrukcije umrlega ter od eventualnih bolezni, za katero je ranjki umrl. Popolnoma neosnovane so govorice, ki pravijo, da se truplo ali posamezni udi med izgorevanjem krčijo, dvignejo in podobno. To je izključeno že iz enostavnega razloga, ker je truplo v rakvi. In dokler rakev dogori ali se stopi (in to traja vsaj 10—15 minut), je tudi že truplo v takem razpadanju, da je to nemogoče. V drugih državah pa, kjer se truplo sežge brez rakve, se kaj sličnega tudi ne dogaja. Dogodi se sicer včasih, da se vsled razvijajočih plinov malenkostno premakne ta ali oni ud, vendar ne to, kar se čisto čuje, da se truplo dvigne ali zviha. Ker so dopustne le lesene in le redko cinkaste rakve, se po izvršeni kremaciji poberejo vsi ostanki ter se vložijo v posebno državno žaro, (črna posoda, visoka cca 35 cm z zgornjim premerom cca 12 cm), ki so v vsej državi enake in ki nosi isto številko kakor rakev sama. Tako je onemogočena zamenjava mrličev. Na žaro se nato vpiše ime in priimek umrlega ter datum rojstva smrti in kremacije. Svojem je sedaj prepuščeno da si vzamejo žaro domov, ali pa jo dajo shraniti v posebnih za to urejenih skrinjicah. Lahko pa jo tudi polože v zemljo ali na kako drugo mesto.

Zanimivo, vendar iz pravnega stališča popolnoma razumljivo je, da človeški zakon zahteva pred upepeljitvijo popolno obdukcijo umrlega, ki se izvrši v krematoriju samem v prisotnosti dveh zdravnikov, enega pravnikarja, zapisnikarja in event. svojcev. Le pri osebah, ki so umrle v visoki starosti za izrazitimi in tipičnimi boleznimi, kakor n. pr. jetika, rak in podobno, se obdukcija tolerira.

Poleg omenjenih prostorov je poleg glavne dvorane še posebna manjša soba, nekaka mrtvaška veža, kamor je možno položiti ranjkega za čas pred pričetkom obrednih svečanosti, da se lahko v tišini in miru z njim še zadnjič poslovje njegovi sorodniki, znanci in častilci.

Vse naprave praškega krematorija so najmodernejšje in se dajo tudi vsi prostori umetno segrevati, oziroma ohlajevati tako, da slovi praški krematorij po pravici za najpopolnejšega v srednji Evropi.

Mk.

★

Gaberšček Milan:

O profesionalizmu v sportu

Danes preživlja svetovni sport hudo krizo. Ne mislim, tukaj materialne, ampak duhovno, idejno. Danes pojmujejo mnogi sport kot poklic, kot dober vir dohodkov. Vsak dan lahko čitamo v časopisih o prestopih večkratnih svetovnih in olimpijskih zmagovalcev k profesionalizmu. Zakaj pa ne? Koga bi ne zamikale okroglice vsote, še bolj okroglih dolarčkov? Pomislimo le na Luisa, Baera, Schmellinga, Perry-a, ki je na svoji dvomesečni turneji po Ameriki spravil v žep 2.620.000 Din! Mislim, da je na to vprašanje le en odgovor: pravega sportnika nikdar! Kajti, kakor hitro je za svoj nastop plačan, preneha biti sportnik in se prelevi v trgovca, ki stanuje v elegantni vili »Sport« in prodaja boks, tenis, tek na 100 m in podobno.

Najbolj žalostno pa je pri vsem tem to, da pričinja profesionalizem razjedati tudi naš sport.

Le na teh temeljih se more razvijati pravi sport, ki bo dal telesno in duševno zdrave in čile ljudi, ne pa sportne trgovce.

Skozi bratsko Bolgarijo

(Nadaljevanje s 3. strani)

in kjerkoli se je nudila prilika kopje drug proti drugemu, brezpogojno verujoč tujim lažem, se je mednarodni kapital že vsidral v obeh bratskih državah. Postal ni samo neomejen gospodar mnogih tovarn, rudnikov, bank in drugih gospodarskih ustanov v Jugoslaviji in Bolgariji, temveč je istočasno gospodarsko podjarmil obe državi ter ju spravil tudi v politično odvisnost evropskih sil ter podprl njih »interesne sfere« na Balkanu.

Narod, ki je za take stvari silno tenkočuten, se je začel že pred mnogimi leti zavedati, da bo mogoče napraviti temu modernemu suženjstvu konec edinole s čim tesnejšim zblizanjem in sodelovanjem obeh bratskih južnoslovanskih držav. V najskritejših koticah svoje duše je čutil veličino in neizmerno moč združenega Južnega Slovanstva in trdno je veroval, da bo prišel čas, ko bo pozbljena temna preteklost.

(Nadaljevanje sledi)

ostati. Nocoj bom ustrelil dve ali tri jerebice, ti jih vzameš pod večer domov...« — »In jutri na vse zgodaj jih stisnem pod suknjič in se vzpnem na drevo tam za Potokarjevim gozdičkom!« — »Dobro,« je rekel gozdar, »ampak molčati morava o tem kot grob. Nihče ne sme tega izvedeti!« Nato sta se oba prav vesela vmešala v ostalo družbo in sta jih klatila, da so se za trebuhe prijemali. Nulik si je znova natlačil pipo in pričel pripovedovati o psici, ki je skotila osemnajst mladičev, ki so imeli vsak po pet nog. Vsa družba je napeto sledila njegovim prirodoslovnim razlagam. Gozdar je porabil to priliko in odšel po jerebice...

Drugo jutro je že zgodaj odšel na ogled revirja. Ko se je vrnil, je že našel doma gospoda grofa. Hitro ga je pozdravil in mu želel lovski blagor. Javil mu je, da so prišle na polja cele jate jerebic, ki so zelo krotke. Gospod je bil tega zelo vesel in odšla sta na lov. Davno pred njima se je vzpel na drevo Nulik z dvema jerebicama. »Tam za Potokarjevim gozdičkom se najraje drže. Pojdiva tja in sicer morava iti s te strani, da jih zapodiva v tisti kot, kjer ne morejo uteči vaši puški!«, pravi gozdar. — »Da, točno, povsem točno!« odgovori grof, »toda streljal bom samo jaz! Ali razumete? Pripravite mi, prosim, puško! Mnogo smodnika in polno pest šiber. Ni zlomek, da ne bi zadel!« Gozdar je vse ponižno razumel. Kmalu sta prišla do gozdička. »Sedaj pa pojdite sem, gospod grof! Ko bova jerebice splašila, bodo zletele mimo drevesa proti gozdičku in nama bodo prišle prav na muho.« Kora-

kala sta dalje, grof, kot bi hotel položiti prav vse jerebice, kar jih je na svetu. Nenadoma zavpije gozdar: »Tam leti jata jerebic!« — »Kje, kje?« — »Tam, prav mimo drevesa!« — »Aha, jih že vidim!« Grof prisloni puško in meri kot bi hotel sestreliti nebo. Pok in njegov odmev po gozdičku. »Hura, hura! gospod grof! Tam pod drevesom sta padli dve jerebici!« — »Dve jerebici!« je zavriskal grof in odhitel k drevesu. Kmalu za njim je prišel tudi gozdar. »Da, krasen par, zelo debeli jerebici!« je mrmral v brado. Nenadoma se zdrzne, gleda na jerebici in zopet gozdarja... »Kaj ne, gospod?« vpraša gozdar, a beseda mu obtiči v grlu. Eni jerebici visi na vratu pipa, drugi mehur za tobak! — »Od kdaj pa jerebice kadijo pipe?« je zatulil grof in vrgel jerebici in puško ob tla. Kočijaž je moral takoj zapreči voz in gospod grof se je odpeljal v mesto.

Naslednji dan je prejel gozdar pismo, v katerem mu grof sporoča, da je opustil lov in da ga več ne potrebuje.

Skušal sem zvedeti, kaj sta se še potem menila gozdar in Nulik, a so vsi molčali kot grob. Obžalujem.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Vsem čitateljem! Javil se nam je naročnik »Naše volje«, ki išče instrukcijo nižješoleca v Ljubljani. Ker je v zelo slabih gmotnih razmerah, prosi vse čitatelje »Naše volje«, da mu skušajo pomagati in mu instrukcijo prekrbe. Kdor more kaj dobiti, naj to nemudoma javi na uredništvo »Naše volje«.

Križanka v tej številki ni nagradna. Pač pa bo nagradna križanka v naslednji, to je božični številki in bodo za njo razpisane toliko lepše in številnejše nagrade. Božična številka bo obsegala 12. strani in bo izšla okoli 20. decembra.

Uredništvo.

Osvobojenje Maribora

Dne 23. novembra poteka devetnajst let, odkar je general Maister s svojimi hrabrimi vojaki razorožil znano »zeleno gardo« in s tem zagotovil Maribor Jugoslaviji.

V onih prevratnih dneh so mariborski Nemci z denarjem, ki jim ga je dala na razpolago umirajoča Avstrija, organizirali svojo zeleno gardo, ki je imela nalogo, da Avstriji obdrži vsaj nekaj od onega velikega ozemlja, ki ga je Avstrija imela pred svojimi velikimi porazi in ga uživala in izžemala toliko dolgih let. Poveljnik zelene garde je bil Kodlič, ki se ni mogel sprijazniti z položajem, ki je nastal s porazom avstrijskih čet. Napetost je naraščala, dokler ni prišlo do dejanskega obračuna. 18. novembra je oddelek »zelene garde« napadel Maistrove borce na državnem mostu. Pri spopadu je padel dragonec Vuhnik, ki se je boril na Maistrovi strani. Po tem dogodku je sklenil Maister, da napravi konec takim izgredom.

Zbral je svoje oficirje in jim razložil svoj načrt. Dejal je: »Mislim, da ni med vami izdajalca, a vendar mi mora vsak priseči, da bo molčal kot grob o namerah, ki jih mislim izvršiti.« Nato jim je povedal, kako misli izvesti razorožitev »zelene garde«. Maribor je razdelil na pet sektorjev, koder bodo patroljirali njegovi. 23. novembra ob pol 4. zjutraj so Maistrovi borci odkorakali na svoja mesta. Nemci so se povsod udali, le oficir Gugel se je uprl. Toda Maistrovi borci so upor zadušili. To je pomenilo konec »zelene garde«.

Čez nekaj dni je Maister zavzel še okolico Maribora in s tem je bilo veliko delo, ki je v zgodovini Jugoslavije zapisano z zlatimi črkami, končano.

Slava generalu Maistru in njegovim hrabrim borcem!

Zlogovna križanka

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

Vodoravno: 1. pokopališče (hrvatsko) — dete brez oskrbe (akuz.) — običaj; 2. domača vprašalnica — ogljarsko delo — važnost v kemiji — voz tir — nikalnica; 3. kazalni zaimek — reka ob Karlovcu — kmetsko orodje (po domače) — zveza — voda (franc. fon.); 4. poljsko orodje — nevarno za kožo — prednica — zaliv (špansko); 5. medmet — trdnjava — žensko ime — povzročajo bolečine — reka na Češkoslovaškem — reka v Italiji; 6. glas — ribiška priprava — otroško vozilo — se nahaja (hrvatsko); 7. ri — domače živali — grška črka — čistilno sredstvo — up — ei; 8. cunja — poljsko orodje (l = m) — veter ob Beogradu — gojitev; 9. časovni veznik — samostan — vzklík — vojaški ukaz — kazalni zaimek; 10. defile — dela mir — bajno bitje — vladarji (samosilniki) v grški zgodovini; 11. bojim se (lat.) — japonsko mesto — slovenski skladatelj.

Navpično: I. privlačiti — gostilničarka (hrvatsko) — delati rov; II. umetni slog — s (hrvatsko) — daje toploto — veznik — ruta; III. židi nazivajo kristjane — kri-

vulja — glas — južni sad — vzklík radosti; IV. komično ime — žensko ime (dat.) — agencija — kmetič — moj (ital. fon.); V. grška črka — prebivalci v Španiji — pojdi (franc.) — velika vohunka — časovni veznik; VI. osebni zaimek — reka v Srbiji — zimsko vozilo — sokoli (hrv.) — znak za smeh; VII. merilo — kje (lat.) — okoren — del tace — vzhodna tovorna žival; VIII. krajevni veznik — (voda) je izginila — vzklík ob izročitvi daru — udreti — oblika pomožnega glagola; IX. direktor na novomeški gimnaziji — ri — pesnitev — napoved pri kartah — gremo (hrv.); X. moško ime — politična skupina — stavek pogosto ponavljajoč se v profesorskih ustih in mnogokrat za dijaka usoden.

Rešitev zadnje križanke priobčimo v prihodnji številki.

Za nagrado zadnje nagradne križanke je bila izžrebana Žun Anica iz Ljubljane. Dobila je Sienkiewiczjev roman: »Z ognjem in mečem«.

Plavanje

Dočim je za naše plavače nastal sedaj čas »zimskega spanja«, se po drugih sportno naprednejših državah, ki imajo zimske nadkrite bazene, plavači že pripravljajo za prihodnjo sezono, ki bo izredno važna zlasti zato, ker se bo v Londonu vršilo tekmovanje za prvenstvo Evrope. — Tako se je na primer pred kratkim vršilo v Berlinu tekmovanje, ki je pokazalo, da so Nemci zelo resni konkurenti za ta naslov. Zlasti se je izkazal Schlauch,

ki je popravil svoj pred nedavnim postavljeni evropski rekord na 100 m hrbtno, iz 1:08,3 sek. na 1:07,6 sek., s čimer se je močno približal svetovnemu rekordu. Na 200 m prosto je zmagal Plath v času 2:15,5 pred Fischerjem, ki je plaval 2:18,8. Na 100 m prosto je bil prvi v zelo dobrem času Heibel (59,8 sek.), na 200 m prsno Sietas v času 2:42,7, od tam pa je postavila odličan čas Schmittzova na 100 m prosto s časom 1:08,4.

Ves šahovski svet sedaj z ogromnim zanimanjem zasleduje gigantski boj za svetovno prvenstvo med drjem. Euwejem in dr. Aljehinom. Dr. Aljehin si je namreč iz previdnosti že pred prvim mečem l. 1935. zagotovil v slučaju poraza možnost, da najpозneje v dveh letih odigra ponovno tekmo. To jesen mu je torej dr. Euwe izpolnil obljubo.

Čeprav se svet še vedno ni popolnoma sprijaznil z mislijo, da nosi dr. Euwe ponosni naslov kot trenutno največji šahist, so vendar pred pričetkom druge borbe pripisovali vse izgledе vseeno njemu; baš obratno kot pred dvema letoma. Nihče enostavno ni pričakoval, da bo Aljehin še sposoben preboleti poraz in se moralno in fizično dovolj pripravil za ta, zanj najbolj odločilen boj.

Dosedanji potek meča pa je pripravil pravo presenečenje. Izkazalo se je, da ni samo dr. Euwe, kot pravi asket v izborni formi, marveč, da si je tudi dr. Aljehin z železno voljo visoko dvignil svojo kondicijo, tako da je zopet začel prevladovati njegov večji genij. Ponovno je navdušil svet s svojimi blestečimi kombinacijami, ki zelo spominjajo na slavne čase njegovega viška. Tudi Holandec je pokazal, da je povsem vredni tekme, izvrstni pozicijski igralec in natančen matematik številnih možnosti. Ako se bo navsezadnje prvič zgodilo — in to ni zdaj več neverjetno — da si bo premaganec nazaj osvojil svetovno prvenstvo, bo le pomenilo, da je zmagala situacija nad logiko, umetnik nad znanstvenikom. Šah združuje v sebi obe panogi človeškega udejstvovanja; gre za to, katera je močnejša. Zdi se pa, da je tudi v šahu močnejši oni, ki je obširnejši in globlji in to je v našem primeru gotovo Aljehin, ki je znal združiti obe vrsti v nekako človeško popolnost.

Vse dosedanje partije so teoretično zelo važne in zanimive ter jasno kažejo, kako izvrstno sta se tudi v tem oziru oba pripravila. Vsaka novost pomeni za nasprotnika veliko nevarnost in je to eden izmed vzrokov, da je toliko partij odločenih, zlasti v korist belih figur.

Do sedaj je dobil Aljehin 6 partij in je s tem izpolnil prvi pogoj meča, Euwe je zmagal štirikrat, 8 partij pa sta remizirala. Bele figure so bile kar devetkrat zmagovite. V prvih petih partijah je vodil s točko naskoka dr. Euwe, ki je nato zapadel kratki depresiji, ki je omogočila Aljehinu tri lahke, dasi lepe zmage in vodstvo dveh točk. Aljehin se od sedaj naprej poslužuje boljše taktike kot v prvem meču, ko je hotel nasilno zvišati naskok, dasi mu njegove okrnjene sile tega niso dovoljevale, pa igra popolnoma mirno na remi. Zaveda se dobro, da bo nasprotnik prej prisiljen igrati na zmago in s tem tudi več tvegati. To mu je kmalu prineslo še šesto zmago, tako da sedaj še lažje vznemirja nasprotnika s to ubijajočo taktiko.

Euwe pa je na drugi strani zopet pokazal izredno odpornost in žilavost. V 13. partiji je zmanjšal razliko na dve točki in v 17. partiji zopet. Tudi v 18. igri je v duhu morda že gledal novo zmago; Aljehin pa se ni dal ugnati in je na koncu začel že sam groziti.

Po vsem tem bo zadnja tretjina dvoboja še prav posebno napeta in bo najbrže tudi zdaj šele zadnja partija odločila to veliko tekmovanje. Kajpada bo v slučaju Aljehinove zmage položaj zelo nejasen, ker bodo vsa dosedanja številna dogovarjanja odveč in ker Aljehin ne bo priznal vsakega izzivatelja upravičenega tekmeča za najvišji naslov. — Sredi decembra bo dvoboj končan.

★

Vse čitatelje prosimo, da nam pošljejo čim več dopisov za božično številko, ki bo izšla v povečanem obsegu.